

डॉ.मधुकरराव वासनिक पी.डब्लु.एस.कला व वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर-२६

समाजशास्त्र विभाग

बी.ए. चतुर्थ सत्र

भारतीय समाजशास्त्रीय विचार परंपरा

डॉ. कमलाकर पी.
तागडे
विभाग प्रमुख

दिनांक १०/०४/२०२०

मनोहर भी.येरकलवार
सहायक प्राध्यापक

डॉ. एम. एन. श्रीनिवास

(१९१६-१९९९)

संस्कृतीकरण

अर्थ

डॉ. एम. एन. श्रीनिवास यांच्या मते, संस्कृतीकरण ही अशी प्रक्रिया आहे की, ज्याद्वारे कनिष्ठ हिंदू जाती किंवा आदिवासी अन्य समूह उच्च-नीच जातींच्या दिशेने रुढी, कर्मकांड, विचारधारा आणि जीवन शैलीत परिवर्तन करतात.'

संस्कृतीकरणाची लक्षणे किंवा वैशिष्ट्ये

- सामाजिक परिवर्तन
- सामाजिक गतिशीलता
- सर्वव्यापी प्रक्रिया
- सामूहिक प्रक्रिया
- विकासात्मक प्रक्रिया
- केवळ पदात्मक परिवर्तन
- संस्कृतीकरणाचे विविध आदर्श प्रतिमान आहेत
- संस्कृतीकरण केवळ हिंदू जाती पर्यंत मर्यादित नाही

संस्कृतीकरणाचे घटक

- ❖ उच्च जातींचे आदर्श प्रतिमान
- ❖ उच्च व प्रभावी जाती संदर्भ समूह
- ❖ कनिष्ठ व इतर जातीची आकांक्षा

संस्कृतीकरणाचे परिणाम

- @कनिष्ठ जातीच्या दर्जात्मक उन्नती
- @कनिष्ठ जातीमधील सामाजिक व सांस्कृतिक परिवर्तन
- @कनिष्ठ जातीची संस्कृती सुप्त झाली
- @उच्च जातीच्या संस्कृतीचे सार्वत्रीकरण

संदर्भ- पाटील, प्रमोद (२०१७), 'पाश्चात्य आणि भारतीय समाजशास्त्रीय विचार परंपरा', अंशुल पब्लिकेशन्स, नागपूर.

धन्यवाद